

Statens fastighetsverk

sfv@sfv.se

Beslut

Datum 2023-12-21

Dnr RAÄ-2023-2775

Ändring av skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Bäckaskogs kungsgård, Kristianstad Bäckaskog 1:17, Kristianstads kommun, Skåne län

Riksantikvarieämbetet beslutar med stöd av 6 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen att skyddsbestämmelser enligt bifogade handlingar ska gälla för Bäckaskogs kungsgård.

Redogörelse för ärendet

Enligt beslut av regeringen den 30 mars 2023 har byggnadsminnet utökats till den omfattning som framgår av bifogade handlingar.

Riksantikvarieämbetet upprättade ett förslag till ändring av skyddsbestämmelserna som den 10 november 2023 remitterades till den förvaltande myndigheten Statens fastighetsverk som tillstyrker förslaget. De synpunkter som framförts har inarbetats i föreliggande förslag.

Beslut i detta ärende har fattats av riksantikvarien Joakim Malmström efter föredragning av handläggaren Kersti Lilja. Även överantikvarien Susanne Thedéen, chefsjuristen Maria Westergren, avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa och enhetschefen Christian Runeby har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Riksantikvarieämbetet

Box 1114

621 22 Visby

Tel 08-5191 8000

E-post registrator@raa.se

Hemsida www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Bilaga:

Skyddsbestämmelser

Kopia till:

Länsstyrelsen i Skåne län

Regionmuseet

Kristianstads kommun

RAÄ/Bebyggelseregistret

Skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Bäckaskogs kungsgård, Kristianstad Bäckaskog 1:17, Kristianstads kommun, Skåne län

Det statliga byggnadsminnet Bäckaskogs kungsgård omfattar hela fastigheten Bäckaskog 1:17. Byggnadsminnets avgränsning framgår av det området som anges i kartan bilaga 1.

I byggnadsminnet ingår följande byggnader, se även kartan bilaga 2:

- L356001. Slottsfyrcanten
- L356002. Orangeriet
- L356003. Möllan
- L356004. Rosenstugan
- L356005. Humlestugan
- L356006. Vapensmedens hus
- L356007. Karl XV:s värdshus
- L356009. Bastu
- L356010. Maskinhall
- L356011. Pumphus
- L356012. Parkvillan
- L356013. Inspektorsbostaden
- L356014. Grindstugan
- L356015. Uthus
- L356016. Jordkällare (Potatiskällaren)
- L356017. Ishus (Iskällaren)
- L610001. Köttdjursstall
- L610002. Arrendatorsbostad/Fd mejeri
- L610003. Förrådsbyggnad vid Arrendatorsbostaden
- L610004. Maskinhall/Fd ladugård
- L610005. Loge och verkstad

Följande skyddsbestämmelser ska gälla för byggnadsminnet:

1. Byggnadsminnet i sin helhet ska vårdas och underhållas på ett sådant sätt att förhållandet mellan öppet och brukat landskap samt skog med skogsbyn bibehålls och får en hållbar utveckling, så att spåren efter historisk markanvändning och äldre bebyggelse bevaras och tydliggörs. Högväxande fleråriga grödor eller andra odlingar, t. ex. salix eller skog, får inte planteras.
2. Områdena ska vårdas och underhållas på ett sådant sätt att deras utseende och karaktär bevaras. Områdena får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Inom områdena får inte vidtas sådana åtgärder med mark och vegetation som minskar områdenas kulturhistoriska värden. Topografi, vegetativa strukturer, vägar, vegetation såsom alléer, trädrader, trädgrupper, enstaka större träd, planterade buskar och häckar får inte ändras. Tillstånd krävs inte för fällning av träd med en stamdiameter på 0,1 m eller mindre. Faunadepåer får inte placeras i gestaltade delar, såsom i park- och alléstrukturer, eller på andra ställen där det skadar kulturhistoriska värden.

3. Byggnaderna ska vårdas och underhållas på ett sådant sätt att deras utseende och karaktär bevaras. Vård och underhåll ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart.
4. Byggnaderna får inte rivas, vare sig i sin helhet eller i delar, flyttas, byggas om, byggas till eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
5. I byggnaderna L356001 – L356003, L365006 – L356007, L356016 – L356017 och L610002 – L610003 får inte stomme som är tillkommen före 1960 rivas, byggas om, ersättas med andra material eller göras ingrepp i. Undantag från förbud mot ingrepp i stomme gäller håltagning upp till 30 mm i diameter, förutsatt att detta inte sker på kulturhistoriskt värdefulla ytskikt. Planlösning som är tillkommen före 1960 får inte heller ändras.
6. I byggnaden L365001 får inte fast inredning tillkommen före 1960 ändras eller göras ingrepp i. Invändiga ytskikt får inte tas bort, övermålas, övertäckas eller på annat sätt förändras. Även invändigt underhåll ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart och med sådan varsamhet att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Utvändiga ytskikt får inte tas bort, övertäckas eller på annat sätt förändras.

Om det finns särskilda skäl får, enligt 7 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen, byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Ansökan om tillstånd till sådan ändring lämnas på en särskild blankett till Riksantikvarieämbetet.

Begreppsförklaringar

Med *mark* avses den jord som omger byggnaderna med eller utan beläggning och anlagd växtlighet. Med *vegetation* avses trädtrader, trädgrupper, enstaka större träd, planterade buskar, häckar, gräsmattor och perenner.

Med *trädgrupper* avses medvetet anlagda grupper av träd av samma art.

Med *vegetativ struktur* avses växtlighetens uppbyggnad, sammansättning och disposition.

Med *vård av vegetation* avses sedvanliga vårdåtgärder såsom hamling, kronreducering och beskärning av träd och skötsel annan växtlighet. Dessa åtgärder omfattas inte av tillståndsplikt.

Med *topografi* avses terrängens fysiska form med höjdskillnader.

Med *vård och underhåll av byggnader* avses åtgärder för skötsel som behövs för att vidmakthålla byggnadstekniska egenskaper och utseende. Underhåll avser både arbeten som måste göras vid upprepade tillfällen och speciella åtgärder som ska hålla byggnaden i gott tekniskt skick. Till underhåll räknas inte åtgärder som tillför en byggnad nya egenskaper, till exempel en ny kulör. Exempel på underhållsåtgärder är: ommålning, putslagning, lagning av tak och utbyte av skadade delar, dock inte omläggning av hela

taktytor eller omputsning av hela byggnaden.

Med *material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart* avses material och metoder som ursprungligen användes när en byggnad eller byggnadsdel uppfördes. I de delar av byggnadsminnet där kulturhistoriskt relevanta material fortfarande används får dessa inte ersättas med andra material. Med metoder avses bland annat bearbetning av trä och applicering av puts och färg.

Med *stomme* avses byggnadens konstruktiva/bärande delar såsom bjälklag, balkar, pelare, valv, takstolar, bärande ytterväggar och bärande innerväggar, murar, murstockar och grundkonstruktioner. Till stomme räknas inte de ytskikt som finns på bärande konstruktioner, till exempel putslager, färgskikt och golvmaterial.

Med *planlösning* avses det sätt rummen eller utrymmen i en byggnad är fördelade och belägna i förhållande till varandra. Med *förändring* avses till exempel rivning av väggar, trappor, upptagning eller igensättning av dörröppningar, ändring av kommunikationsvägar, rumsformer och rumsvolymer samt delning av rum med väggar eller bjälklag.

Med *fast inredning* avses det varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna. Fast inredning omfattar till exempel dörrar, fönster, lister, taklister, paneler, golvbeläggning, trappor och räcken, eldstäder och kakelugnar.

Med *ytskikt* avses samtliga lager av färg, tapeter, puts och även obehandlade ytor, såväl kända som okända, dolda och synliga, interiört och exteriört.

Upplysningar

Nummer och namn på byggnaderna utgår från Statens fastighetsverks egen förteckning.

Fornlämningar inom byggnadsminnet skyddas i förekommande fall enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Länsstyrelsen i Skåne län är tillsynsmyndighet enligt kulturmiljölagen och prövar tillstånd till ingrepp.

Åtgärder, även tillfälliga, vid och i anslutning till fornlämning som ändrar byggnadsminnets karaktär är också tillståndspliktiga enligt förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen.

Kulturhistorisk värdebeskrivning

Bäckaskog har flera höga kulturhistoriska värden. Det medeltida klostret, perioden som dansk kungsgård med möjligt medeltida ursprung, eget län, militärt boställe, gårdens funktion som statarboställe, det kungliga sommarnöjet, det landskapliga sammanhanget och inte minst den kompletta miljön kan framhållas. Den kontinuerliga driften av jordbruket sedan 1200-talet har medfört att Bäckaskogs karaktär har bevarats och har därför ett särskilt värde.

Bäckaskogs kungsgård representerar en viktig del av kulturarvet, sett ur ett såväl lokalt, regionalt, nationellt som skandinaviskt perspektiv. Fastigheten med gårdsbebyggelse, åkermark och hagmark utgör en välbevarad historisk enhet med lång hävd.

De svenska kungsgårdarna fyller en viktig funktion i berättandet av vår samhällshistoria. Såväl ekonomiska, politiska, agrara som sociala aspekter förklaras genom gårdarna. Bäckaskogs kungsgård belyser dessutom ett annars inte så väl beskrivet skede i Sveriges historia, den period då Skåne var danskt.

Bäckaskogs kungsgård har en lång kontinuitet med jordbruk där slottet har utgjort anläggningens centrum. Landskapet är starkt präglat av den geografiska positionen på det smala näset mellan Oppmannasjön och Ivösjön. Ägora innehåller flera nyckelbiotoper och unika naturvärden liksom betesmarker med lång kontinuerlig hävd, ädellövskog i varierande ålder och strandnära alskog.

Kungsgårdens avtryck i landskapet är stort. Anläggningen har historiskt sett satt många människor i arbete och fyllt flera funktioner. Bäckaskogs kungsgård kan liknas vid ett mindre samhälle. På gården har det funnits kloster, kyrka, kyrkogård, trädgårdar, smedjor, kvarn, odlingar av olika slag, park, fiske, mejerier, stuteri, en egen järnvägsstation kring vilken en by växte upp, statorboställen och torp. Bäckaskog har ändrat karaktär och innehåll, men anläggningen är fortfarande en levande miljö.

Efter en brand i början av 1200-talet flyttades klostret i Vä söder om nuvarande Kristianstad till näset vid Bäckaskog. Marken tilldelades klostret av den dåvarande kungen. Klostret och kungamakten har fungerat jämsides på Bäckaskog. De tidiga skriftliga källorna anger klosterkonventets abbotar, men också namngivna förläningar och gåvobrev på Bäckaskog. Troligen fungerade klostret under kronans beskydd, men indrivandet av skatter sköttes av kungen egna utsedda länsmän. Klosterkonventet kvarstod på Bäckaskog fram till mitten av 1500-talet. Delar av klosteranläggningen finns bevarade i form av kyrkan och delar av slottsyrkantens västra länga.

Den tidigast skriftliga källan som knyter Bäckaskog till kungahuset är från 1466. Bäckaskog tas då upp bland kung Christian I:s gårdar. Bäckaskog har således en lång kunglig historia och området som helhet har haft en tydlig kunglig närvaro som representerar den resande kungamakten som färdades mellan kungsgårdarna för att konsumera och driva in naturprodukter på ett lokalt plan. Gårdarna var en central del i kronans tidiga organisation och maktutövning. När förvaltningsstrukturen utvecklades blev många kungsgårdar centrum i egna län. Ett stort antal borgar uppfördes för att underlätta indrivandet av landets skatter. Till de betydelsefulla slottslänen knöts ett system av mindre smålän. Den tidigast funna angivelsen för Bäckaskog som eget län är från 1513.

Bäckaskogs kungsgård fungerade som löneboställe under Karl XI:s indelningsverk mellan åren 1685 och 1817. Under de totalt 132 åren rationaliserades jordbruket på gården. Marker röjdes, dikades och slogs samman till större effektivare enheter. Ett stort antal nya torp uppfördes på Bäckaskog. Flera av anläggningens byggnader härrör även från den tiden, likaså den stora parken. Tiden under Indelningsverket har i hög grad satt sin prägel på Bäckaskogs kungsgård.

Gården speglar genom sin funktion som översteboställe inom Indelningsverket en viktig del av den svenska samhällshistorien. Omkring hälften av kungsgårdarna har under en viss tid fungerat som löneboställen inom ramen för Indelningsverket. Detta var ett led i utvecklingen av det svenska förvaltningssystem som Karl XI genomförde under slutet av 1600-talet. Syftet

var att skapa en slagkraftig armé med hjälp av allmogen.

Bäckaskogs kungsgård hade flera anställda statare under 1900-talet, troligen redan under 1800-talet. Statarsystemet var främsta utbrett i mellersta Sverige, i Skåne var det mindre vanligt med statare. Den nuvarande arrendatorsbostaden byggdes om till statarbostäder 1925. Till lägenheterna uppfördes en uthuslänga som rymde vedbod, bryggghus, tvättstuga, svinhus och avträdeshus. Byggnadens interiör med inredning liksom exteriören är i stora delar bevarad. Byggnadens ursprungliga funktioner kan avläsas i den bevarade inredningen och beskriver ytterligare systemet av stataranställda och inom vilken ekonomi och vilka förhållanden de levde på gårdarna.

De bevarade spåren av statarna på Bäckaskog har ett stort värde och fyller en pedagogisk funktion då de berättar en viktig del av den svenska samhällshistoriska utvecklingen som inte var lika vanligt förekommande i Skåne.

Efter en längre period av militärt boställe disponerades Bäckaskog åter av kungahuset från år 1817. Under de följande 83 åren fungerade gården som kungligt sommarnöje för tre kungafamiljer. Att Bäckaskog har haft en kunglig närvaro i modern tid utgör ett värde i sig. Dels förstärker det den långa traditionen av kunglig närvaro på platsen. Dels är det få av de statligt ägda fastigheterna på vilka kungligheter har bott på i modern tid. Funktionen som kunglig sommarbostad har även ett personhistoriskt värde, då kronprins Oscar, kung Karl XV och prinsessan Lovisa har bott och verkat på gården.

Kungsgårdens ägor rymmer ett omväxlande landskap som är rikt på naturmiljöer med höga ekologiska värden. Bland de värdefulla småbiotoperna finns vattenmiljöer, alléer och stenmurar som har stor betydelse för växt och djurlivet. Utmed landsvägen i norr återfinns likaså många gamla ekar. Dessa kan härledas till den gamla landsvägens sträckning. Även på andra ställen inom kungsgården finns äldre träd bevarade.

Under 1960-talet drogs vägen förbi Bäckaskog om. De bevarade delarna av den gamla vägen med de återstående delarna av allén, de bevarade grindstolparna och den gamla valvbron utgör ett särskilt värde i sig. Vägen är sannolikt samtida med klostret från 1200-talet, men kan vara ännu äldre. Sammantaget är vägen, allén, bron och grindstolparna viktiga för förståelsen av det landskapliga sammanhanget och hur man tidigare närmande sig anläggningen.

Jordbruket har varit en bas i gårdens ekonomi sedan 1200-talet och utgör ett stort värde för anläggningen som helhet. Bäckaskogs kungsgård har oavsett nationstillhörighet och skiftande förvaltning haft en kontinuitet av jordbruksverksamhet. Trots att så skilda intressen som kyrkan, kungahuset, Indelningsverket och idag privata respektive kommersiella aktörer har drivit gården har jordbruket bestått.

Bäckaskogs ekonomibyggnader vittnar om gårdens agrara funktion. Jordbrukets ekonomibyggnader låg fram till 1950-talet arrendedelning mestadels inom slottsyrkanten. Därför saknas riktigt gamla ekonomibyggnader på Bäckaskogs kungsgård. Den stora logen från 1910 är välbevarad med flera detaljer som berättar om äldre teknik och arbetssätt.

Bäckaskog utgör fortfarande en fastighet, trots det förvaltningsmässigt delade arrendet. Kungsgårdsarrendatorerna upprätthåller genom sin verksamhet en obruten kontinuitet av

jordbruk sedan 1200-talet och slottsarrendatorerna befolkar genom sin verksamhet gården. Kungsgården utgör tillsammans med slottet en helhetsmiljö. Tillsammans förklarar de hur Bäckaskog har brukats fram till idag. Det främsta kulturhistoriska värdet består av denna helhet.

Historik

Namnet Bäckaskog förekommer första gången i skrift år 1241. Namnet betyder skogen med eller vid bäcken. Förleden bäck syftar på det korta vattenloppet mellan Oppmannasjön och Ivösjön. Området runt Oppmannasjön är rikt på fornlämningar. På Bäckaskogs kungsgård har arkeologiska undersökningar visat fynd från fyra stenåldersboplatser. Man har även funnit resterna av en människa daterad till mellan 7010 och 6540 f.Kr. Skelettet, kallat Bäckaskogskvinnan eller numera kvinnan från Barum, hittades 1939 på en av fastigheterna som tidigare hört till kungsgården (Bäckaskog 1:32).

På Bäckaskog har man också funnit brandgravar som sannolikt härrör från järnåldern och flatmarksgravar som kan dateras till bronsåldern eller yngre järnålder. Flatmarksgravar är ofta inte synliga vid markytan eller endast markerade med en ensam klumpsten. De kan innehålla brandgravar eller tråkistor.

Medeltiden - kloster och dansk kungsgård

Under hela medeltiden 1050 till 1520 och under ungefär ytterligare 120 år utgjorde Skåne en del av det danska riket och benämndes Östdanmark. Under Valdemar den store och hans tronföljare mellan 1157 och 1241 ökade kungamaktens inflytande. Kungarna, kyrkan och stormännen utvecklade en struktur för administrationen av det medeltida Danmark. Landets bondgårdar och gårdar skulle betala skatt enligt ett system av fasta skatter. En rad borgar och slott byggdes upp för att fungera som försvar mot angrepp, men även ha funktionen som nya knutpunkter för den nya förvaltningen. Ett system av län byggdes upp för administration av rikets skatter. Vid sidan om de större slottslänen fanns mindre så kallade smålän. Ibland omfattande dessa endast ett eller ett par kronohemman, dvs. jordbruksfastigheter ägda av kronan. Såväl Bäckaskog som det intilliggande Vä utgjorde smålän och hade tilldelade länsmän. Den tidigast funna källan om Bäckaskogs län är daterad till 1513.

Under 1100-talet etablerades ett stort antal kloster i Danmark. En av mest betydande ordnarna var Premonstratensorden. I Skåne grundlade orden kloster i Vä, Tommarp, Öved och Lund. År 1213 eldhärjades klostret i Vä och efter branden flyttade munkarna succesivt sin verksamhet till Kiaby socken, vars sockenkyrka sedan tidigare tillhörde klostret. Den danske kungen tilldelade konventet ny mark på näset mellan Oppmannasjön och Ivösjön där Bäckaskogs kungsgård ligger idag. Kring 1240 började man anlägga ett nytt kloster på denna plats.

Klosteranläggningens byggnader omslöt ett fyrkantigt gårdsrum med kyrkan i norr i likhet med hur andra av ordens kloster utformades vid tiden. Byggnaderna uppfördes i tegel som tillverkades och brändes på Bäckaskog. Idag återstår endast klosterkyrkan och delar av den västra längan av de medeltida klosterbyggnaderna. Den västra längans medeltida delar omfattar bland annat klosterköket, kallat munkaköket. Hur den östra längan i klosteranläggningen var utformad, liksom läget för den södra klosterlängan är okänt. Arkeologiska utgrävningar har dock kunnat visa på den östra längans anslutning till kyrkan.

Ett avlångt rum, som sannolikt utgjorde sakristian, anslöt till kyrkans korportal i öst. Utanför detta bör klostrets korsgång ha legat.

Tvärs över dagens gårdsplan inom slottsfyrkanten skär en numera nära torrlagd kanal. Den lilla bäcken som gav Bäckaskog sitt namn dämades upp under mitten på 1200-talet och vattnet leddes upp till klostergården där kanalen försåg munkarna med färskt vatten. Kanalen går in under västra slottslängan och fortsätter idag som ett dike i parken.

Klostret låg nära Ivösjön i öster. Söder om klostret fanns ett lägre liggande kärrmarksområde och norr om kyrkan återfanns klosterkyrkogården. Man kan därför anta att trädgården, örtagården, kålgården och humlegården låg väster om klostret. Kartor från 1600-talet och framåt stödjer detta resonemang. Väster om gården, i nuvarande parken, fanns trädgårdsplanteringar.

De tidigaste kartorna över Bäckaskog visar tydligt avgränsade rum bevuxna med träd väster om gården i det som idag utgör parken. Rummens innehåll kan ha växlat över tid, men sannolikt utgör något av dessa den ursprungliga trädgården. Frukträdgården försåg gården med frukt eller nötter.

En kyrkogård finns dokumenterad norr om kyrkan i anslutning till likdörren och bårhuset. En öppning i trädgårdsmuren, på motsvarande plats som idag men mindre ståndsmässigt utformad, kan ha förbundit kyrkogården med trädgården.

Klostret hade stora tillgångar på mark kring Bäckaskog. Sannolikt lydde flera byar under klostret. Belagt är att hela Vånga by låg under Bäckaskog från 1400-talet och framåt. Senare källor visar att ett mycket stort antal av byarna kring Oppmannasjön och Ivösjön löd under Bäckaskog, vilket kan ha haft sin början redan under klostertiden.

Reformationen i Danmark år 1536

Processen med att omvandla den katolska kyrkan till protestantism påbörjades 1513 då Christian II blev kung. Genom en rad reformer sökte han få ökad makt över adeln och kyrkan. De följande kungarna fortsatte reformarbetet i landet. Reformationen genomfördes 1536 i Danmark under kung Christian III. Det danska kungahuset blev därmed överhuvud till kyrkan som fick avstå all världslig makt. Genom reformationen drogs stora gods som hört till biskopsdömena och klostren in till kronan.

Det är inte klarlagt i vilken omfattning gården påverkades av reformationen. Bäckaskog hade dock redan innan reformationens genomförande haft plikt att hålla med övernattnings för kronan, då Bäckaskog sannolikt var en del av kronans ägor sedan åtminstone 1513.

Klosterverksamheten fanns kvar en tid på gården efter reformationen. Innehavarna av förlåningen var ålagda att ge munkarna mat och kläder samt att underhålla klostrets byggnader. Först 1552 upphörde klosterkonventet på Bäckaskog. År 1584 erhöll Henrik Ramel den äldre Bäckaskog av kung Fredrik II genom ett byte mot gårdar på Rügen.

Dansk-svenska krig under 1600-talet

De dansk-svenska stridigheterna om Skåne präglade hela 1400-, 1500- och 1600-talet. Krigstiderna medförde stora påfrestningar för människorna på landsbygden. Många byar, kyrkor och slott brändes ner under drabbningarna. I mitten av 1600-talet utbröt vad som blev

den avgörande striden om Skåne. Sverige var redan inbegripet i krig med både Ryssland och Polen, och därmed kraftigt försvagat, när Danmark anföll 1657. Trots den nedsatta krigsstyrkan lyckades svenskarna inta Skåne och närma sig Köpenhamn. När Köpenhamn hotades nåddes en överenskommelse mellan Danmark och Sverige. År 1658 slöts freden i Roskilde och Skåne blev en del av Sverige.

Under 1600-talet gjordes många ombyggnader och förbättringar på Bäckaskog slott. När Henrik Ramel den äldre tillträdde på Bäckaskog inleddes en omfattande tillbyggnad av gården som gett anläggningen sin nuvarande utformning. Den västra längan förlängdes med ett tvåvånings bostadshus fram till munkaköket i söder. Längan avslutades med ett torn som byggdes delvis över munkaköket. Tornet försågs med skyttegluggar. Mot gårdsfasaden uppfördes även ett sexsidigt trapphus. Mot nordost och sydost uppfördes åttkantiga hörntorn som i likhet med det sydvästra tornet försågs med skyttegluggar. Att anläggningen förstärktes ur försvarssynpunkt förklaras av de oroliga tider som rådde i Skåne under början av 1600-talet.

Under Hans Ramels tid genomfördes också stora reparationer av klosterkyrkan. År 1640 uppfördes det nordvästra tornet. Kyrkan försågs även med altare, predikstol samt en gravkammare under golvet i kyrkans kor. Gården utökades även med flera nya ekonomibygnader. Ett nytt häststall, ett kostall och en loge uppfördes troligen redan mellan 1599 och 1611. Häststallet och munkaköket, som bands samman genom en mur, bildade anläggningens södra länga. Stallets portluder vette ut mot landsvägen i söder lika idag. Kostallet byggdes som en förlängning av kyrkan på norra längan. Logen bildade gårdens östra länga. Byggnaderna uppfördes som envånings längor i tegel i renässans- och kryssförband med strätäckta tak. Bäckaskogs kungsgård var en stor anläggning redan på 1600-talet. Flertalet ekonomibygnader låg samlade kring borggården, men vissa byggnader var naturligt placerade i anslutning till dess funktioner. Utmed planket till trädgården, strax intill platsen för det senare anlagda orangeriet låg den gamla trädgårdsmästarbostaden.

Mellan åren 1675 och 1679 pågick det skånska kriget mellan Danmark, Norge, Brandenburg och Sverige. Danskarna intog snabbt stora delar av Skåne. I augusti 1676 intogs Kristianstad, säkert påverkades även det näraliggande Bäckaskog. Många danska godsägare flydde från Skåne när de svenska trupperna började vinna mark under kriget. Även den dåvarande innehavaren på Bäckaskog lämnade landet. Bäckaskog stod öde under några år innan godset fick en ny innehavare sommaren 1678 genom Rutger von Ascheberg. Under Ascheberg tid gjordes inga större förändringar av gården. Endast fortlöpande underhåll gjordes, främst på ekonomibygnaderna. Vid skånska krigets slut 1679 begärde Ramel att få tillbaka Bäckaskog med hänvisning till fredsbestämmelserna. Ramel fick tillbaka sitt gods året därpå, men endast för en kort tid. År 1685 drog den svenska kronan in godset och Bäckaskog blev svenskt kronogods.

Militärt boställe

Efter det skånska kriget inledde Karl XI arbetet med Indelningsverket, ett administrativt system för hantering av in- och utgifter inom den statliga förvaltningen. Befälhavare inom militären tilldelades ett boställe samt avkastningen från detsamma som lön. År 1685 indelades Bäckaskog som översteboställe under Södra skånska kavalleriregementet fram till början av 1800-talet.

Under 1600-talet var Bäckaskogs kungsgård betydligt större än idag. Den äldsta funna kartan från 1697 visar fastighetens utbredning. Närmast gården syns den gamla trädgården. Dagens slottspark och vildpark var odlad mark. Vid platsen för dagens arrendatorsbostad fanns trädbevuxen äng. Markerna som tillhörde Bäckaskog var fuktiga och flera områden markerades som kärr på kartan. I norr fanns trädbevuxna hagmarker. Flera marker låg skilda från den sammanhängande fastighet som idag utgör Bäckaskog. Två beteshagar låg på varsitt näs i Oppmannasjön. Godset hade dessutom några åkerskiften i byarna Kiaby och Kjuge, samt hela Kjugekull.

Förutom ägorna som redovisas på kartan lydde med stor sannolikhet flera ytterligare gårdar och byar under Bäckaskog. En handling från 1700-talets första hälft redovisar att ägorna då omfattade flera gårdar och hela byar i Bäckaskogs direkta närhet men även mer perifert i Skåne. Troligen löd dessa under Bäckaskog redan i slutet av 1600-talet.

Bäckaskogs stora ägor sköttes sedan medeltiden genom ett system av frälsebönder under gården. Förutom dessa fanns även torpare, som till skillnad från frälsebönderna var självägande till mindre gårdar och betalade in en reducerad skatt i natura, genom dagsverken eller i rena pengar. Kartan från 1697 visar några fristående byggnader på Bäckaskog. Sannolikt utgjorde de gårdar eller torp som lydde direkt under Bäckaskog.

Hösten 1709 gjorde danskarna ett sista försök att återta Skåne. Under de stridigheter som följde lämnades nerbrända gårdar och byar i ett härjat landskap. Svenskarna vann slutligen striden genom slaget i Helsingborg 1710. Tiden som följde under 1700-talet blev inte lika dramatisk, vilket gav möjlighet till upprustningar och omdaningar av Bäckaskog.

I början av 1700-talet var kyrkan i dåligt skick och användes som spannmålsmagasin. Ett förslag från 1773 syftade till att permanent bygga om kyrkan till magasin och vagnsskjul. Samtidigt gavs tillstånd till att sälja av kyrkans inventarier. Vid ombyggnationerna sänktes taket, nya strävpelare murades upp och den medeltida tegelfasaden putsades. Sannolikt tillkom portvalvet mot nordvästra tornet under denna tid.

Kungsgården fortsatte att fungera som militärt boställe för Södra skånska kavalleriregementet och överstar inom livkompaniet eller staben under 1700-talet. Flera av innehavarna var tätt förbundna med eller del av kungahuset. Under mitten av 1700-talet var överste Hertig Karl, senare kung Karl XIII, innehavare av gården.

År 1782 tillträdde Johan Christopher Toll på Bäckaskog. Toll hade tidvis stort inflytande över Gustav den III och senare Gustav IV Adolf då han svarade för planeringen av flera militära uppgifter. Efter nederlaget i kriget mot Ryssland 1788 - 1790 föll dock Toll i onåd hos Gustav III. Bäckaskog stod ett år utan arrendator innan Toll återkom som rådgivare till den unge Gustav IV Adolf. Kungen med familj spenderade flera somrar hos Toll under hans tid på Bäckaskog.

Under ledning av Toll utökades anläggningen med flera nya byggnader. Ett stort antal nya torp tillkom på ägorna och själva huvudgården utökades med flera nya ekonomibyggnader. Under 1700-talet slut eller tidigt 1800-tal tillkom även potatiskällaren och en ny byggnad utmed muren vid munkaköket. Under Tolls tid på Bäckaskog förhöjdes även den västra längan med en våning.

Nya bostadshus uppfördes på tolv av torpen av Toll mellan 1805 och 1815. Gissningsvis för att flera byggnader var över hundra år gamla och i dåligt skick. Men det kan även ha varit ett sätt att få större makt över torparna. Tidigare hade torparna ägt sina egna byggnader och den tillhörande marken. När torpen ägdes av Bäckaskog kunde man ta ut fler dagsverken av torparna som ersättning för arrendet. Genom att gården höll arbetarna med dragare och redskap kunde ett modernt och effektivare jordbruk upprätthållas.

Detaljerade kartor från 1700-talet visar att Bäckaskogs åkermarker var uppdelade i ett mycket stort antal smala tegar. Under 1700-talet genomfördes en mängd rationaliseringar inom jordbruket för att öka böndernas avkastning och ge adeln större inflytande. År 1749 infördes storskiftet som innebar att mindre tegar slogs samman till större sammanhängande åkrar genom ägobyten. Storskiftet avsåg endast gårdarnas inägor.

En karta från 1792 - 1794 visar att mosaiken av hag- och ängsmarken norr om Bäckaskog hade röjts för att ge plats åt en stor enhetlig åkermark kallad Mellanvången. I gränsen till denna återfinns idag de mycket stora gamla ekar som troligen kan härledas till åtminstone 1697. I slutet av 1700-talet dikades många av de fuktiga markerna på Bäckaskog ut. Ängsmarken direkt söder om slottet dikades, men också delar av åkermarken norr om gården.

Kungligt arrende

Johan Christopher Toll var kvar på Bäckaskog fram till sin död 1817. Bäckaskog hade redan under Tolls tid varit ett omtyckt sommarnöje för kungligheter. Efter Tolls bortgång drog kronan in gården och arrenderade ut den till dåvarande kronprins Oscar och hans hustru Josefina. Trots att Bäckaskog upphörde att fungera som översteboställe fortsatte gården att administreras inom Indelningsverket och benämndes före detta översteboställe.

Under kronprinsens tid på Bäckaskog utvidgades parken hela vägen ner till Oppmannasjön med en gestaltning med slingrande vägar och mjuka former lika idag. Den nya parken utformades i engelsk landskapsstil helt enligt dåtidens ideal.

Mellan åren 1812 och 1820 genomfördes en noggrann geometrisk uppmätning av Skåne inför framställningen av den Skånska rekognosceringskartan. Kartverket samlade information om terrängen, framkomlighet och möjligheter för inkvartering av militär. Enligt kartan låg 75 bondgårdar och 117 torp under Bäckaskog. 40 torp hörde till själva huvudgården. Kartan visade några partier barrskog kring Kiaby. I övrigt bestod skogspartierna av lövskog. Flera partier markerades som fuktiga kärrmarker. Kartor från 1819 och 1823 visade att markerna till Bäckaskog var genomdragna med långa, raka öppna diken. Sedan slutet av 1700-talet hade flera nya diken grävts, i synnerhet på ängarna söder om gården. Ett syneprotokoll från 1837 beskriver att åker och äng då var utmärkt väl hävdad och att ängen var försedd med två anläggningar för vattning.

Under kronprins Oscars tid tillsattes en förvaltare som hanterade gårdens löpande praktiska frågor. En instruktion från 1843 uppger bland annat att förvaltaren har fullmakt att anställa och avskeda folk, utfärda tjänstgöringsintyg och ansvara för ekonomin. I arbetet ingick också att införa växelbruk på gården samt upprätta årliga arbetsplaner för detta. Gården hade ett stort antal anställda som utförde det dagliga arbetet. En stat- och avlöningslista från 1843 - 1844 visar att det praktiska arbetet utfördes av inspektor, trädgårdsmästare, vaktmästare, två jägare, ladufogde, fem arbetsdrängar, stalldräng, stallfogde, två trädgårdsarbetare, mjölkpiga,

gårdspiga samt ytterligare fem personer utan titel. Från 1861 finns en uppgift att arbetet sköttes av gårdens drängar samt 29 torpare som årligen gjorde sammanlagt 2516 dagsverken.

När kronprins Oscar blev kung 1845 övertogs arrendet av kronprins Carl, senare Karl XV. Hans familj vistades på slottet varje sommar fram till kungens död 1872. Karl XV hade ett stort intresse för jordbruk och arkitektur. Under hans ledning utvidgades den engelska landskapsparken till att omfatta hela den södra Iskällarelyckan (dagens Vildpark). Ett stort antal träd utplanterades mellan mjukt böljande gångvägar. Stora delar av strukturen finns ännu kvar, även flera träd. Mycket gamla exemplar av bland annat ek, hästkastanj, hassel och tall finns kvar. I parken anlades även en ny köksträdgård med drivbänkar och växthus. I anslutning dessa uppfördes en ny trädgårdsmästarbostad (dagens Inspektorsbostad). Vid platsen för den gamla trädgårdsmästarbostaden uppfördes en ny trädgårdsmur med ett orangeri.

Under de kungliga arrendena genomfördes stora upprustningar av byggnaderna på Bäckaskog. Västra längan och tornens upprustades interiört. Nästan samtliga fönsteröppningar flyttades eller justerades i samband med ombyggnationerna. Möjligen flyttades även bjälklaget ner, flera nya mellanväggar och spisar talar för det. Södra tornet inreddes med sovrums och nya spisar. För att dölja de genomgripande ingreppen tunnputsades västra längans fasader. Den röda putsen dekorerades med dekorativa ristningar och målade nygotiska portaler i gult och rött. En del av förändringarna, som det sexsidiga trapphuset och andra våningens murverk kan vara utformade av arkitekten C. G. Brunius, som anlätades av Karl XV. Kungen deltog sannolikt aktivt i den interiöra omgestaltningen av den västra längan. Även takmålningarna i paradvåningen på andra våningen kan ha tillkommit under hans tid.

Orangeriet uppfördes kring 1850. Byggnaden införlivades i den nya trädgårdsmur som uppfördes strax norr om den äldre muren. Orangeriets norra fasad utgjordes av den nya murens bågformigt dekorerade sida. Byggnaden hade detaljer i smide och gjutjärn. Sannolikt var även konstruktionen i gjutjärn. Beskrivningar från tiden nämner också stora gjutjärnsurnor som likt fyrfat lyste upp och värmdes svala sommarkvällar. Orangeriet finns inte kvar, men den gamla grunden med murar och oregelbundet kalkstensgolv finns ännu kvar.

Jordbruket rationaliserades

Under 1800-talet rationaliserades jordbruket på Bäckaskog. Gränser rätades ut och äldre småflikiga marker ersattes av större sammanhängande områden. Storskiftesreformens verkningar gick dock långsamt. För att skynda på utvecklingen runt om i landet infördes ytterligare reformer. Genom enskiftet och laga skiftet realiserades slutligen skiftesreformerna. Kartor från 1819 visar att enskiftet hade genomförts i Kiaby och Kjuge by. På så vis samlades Bäckaskogs ägor i respektive by.

En karta från 1883 visar att alla markerna var skiftade. Systemet med smala tegar som fördelade varje markstycke rättvist mellan gårdarna hade försvunnit. Varje enskilt torp eller gårds marker var samlade på ett ställe. Flera av Bäckaskogs hagmarker var vid tiden röjda och uppdelade i större gården.

Vid Karl XV:s bortgång 1872 övertogs arrendet av hans dotter Lovisa, senare drottning

Louise av Danmark. Lovisa och hennes trolovade prins Fredrik disponerade Bäckaskog fram till år 1900. Beskrivningar visar att Bäckaskog förlorade sin glans och storhetstid efter Karl XV:s död. År 1891 beskrivs alléerna som ovårdade, att orangeriet var förfallet och att mejeriet endast används för förvaring. Under prinsessan Lovisas tid på Bäckaskog genomfördes dock andra åtgärder som moderniserade Bäckaskog. En ny järnvägsförbindelse mellan Kristianstad och Sölvesborg innebar att Bäckaskog fick en egen järnvägsstation med ett intilliggande andelsmejeri. Det var också under Lovisas tid som Ivön fick en fast förbindelse över Ivösjön.

Under slutet av 1800-talet drabbades den skånska landsbygden av missväxt samtidigt som befolkningen växte. För att utvinna mer odlingsbar mark genomfördes omfattande sjösänkningar av Ivösjön och Oppmannasjön. År 1874 sänktes Ivösjön med 1,8 meter och 1887 sänktes Oppmannasjön med 2,1 meter. Sänkningarna innebar att strandlinjen på sina ställen flyttades med hela 200 meter. Genom sjösänkningarna utvidgades Bäckaskogs ägor med totalt ca 200 tunnland. Sjösänkningarna fick dock även negativa verkningar. Den stenskodda bäcken torrlades. Kvarnen förlorade därmed sin funktion och revs. Kanalen som gick genom gårdsplanen blev också torrlagd.

1900-talet - privata arrendatorer, nybyggnation och avstyckningar

År 1900 lämnade prinsessan Lovisa Bäckaskog och arrendet övertogs av en privat arrendator. Under 1900-talet effektiverades och moderniserades gården ytterligare. Införandet av konstgödsel, nya odlingsmetoder, nya grödor och jordbruksmaskiner innebar ett ännu effektivare bruk av markerna.

I takt med att jordbruket rationaliserades gjordes även översyn av Bäckaskogs byggnader. Under 1920-talet genomfördes omfattande arbeten för att modernisera flera av byggnaderna. Ekonomibygnadernas stråtak revs och ersattes med tak av tegel. De nya tegeltaken lades på öppen läkt utan underliggande tak och med fogning mellan varje takpanna. År 1917 uppfördes en ny loge utanför slottsyrkanten.

Efter att mejeriverksamheten upphört i början av 1900-talet byggdes Mejeriet och den tillhörande arbetarbostaden om till att inrymma statarbostäder, Byggnaden inreddes med fyra lägenheter för statare samt fyra rum för extra arbetsfolk. Samtidigt byggdes ett nytt tillhörande uthus.

Nedanför Möllehuset, platsen för den gamla kvarnen, uppfördes Rosenstugan, ett envånings trähus. Byggnaden är uppförd efter 1922 - 1923 men före 1940. Humlestugan uppfördes i vinkel med Rosenstugan under samma tid. På Bäckaskog har det sannolikt funnits humlegård sedan klostertiden.

Bäckaskog berördes också av den uppväxande egnahemsrörelsen i landet. År 1923 gjordes två förslag till styckning av markerna som dock aldrig genomfördes. Två år senare, i samband med att en ny arrendator tillträdde på gården, genomfördes ett nytt förslag, då ett område med 44 egnahemslotter avstyckades norr om gården. Lotterna utgjordes av mindre jordbruksmarker om enstaka hektar samt större enheter om upp till 25 hektar som delades mellan ett antal egnahem. I samband med styckningen såldes gårdens bästa jordbruksmark. De sämsta markerna som låg närmast gården behölls.

År 1956 separerades slottet förvaltningsmässigt från jordbruket, som därefter benämns kungsgården. De få byggnader som ligger inom kungsgårdsarrendet är moderna tillägg. Frånsett Mejeriet med den gamla arbetarbostaden har alla uppförts under 1900- och 2000-talet. Slottet arrenderades ut till trädgårdskonsulenten Gustaf Ferlenius som genom ett omfattande arbete etablerade en hotell-, restaurang- och konferensverksamhet på slottet. Anläggningen fick då sin nuvarande inriktning och ekonomiska bärighet.

År 1968 drogs vägen genom Bäckaskog om. Den äldre vägen gick längs stranden till Oppmannasjön, över en smal välvd bro och fram till en portöppning i södra längan intill sydöstra tornet. Där fortsatte man antingen rakt fram in på gårdsplanen eller vek av och körde nära intill yttersidan av slottets östra länga. Vägen passerade sedan Grindstugan där grindstolparna fortfarande finns kvar och längs muren som avgränsade kungsgårdens fruktträdgård. Vägen gick sedan mot dagens ladugård och slingrade sig vidare upp genom landskapet. Den nya vägen, som asfalterades, lades utanför slottet i en rak sträckning från norr till söder.

Under första hälften av 1900-talet minskade ägorna till Bäckaskog drastiskt i storlek. Stora områden främst norr om gårdsbebyggelsen avstyckades, likaså hela Ivö. Av Bäckaskogs tidigare ägor i andra byar, så som Kiaby och Kjuge bys enskiften, finns inget kvar i statens ägo idag.

Under en period av 1900-talets andra hälft fanns inga djur på gården, vilket gjorde att delar av de tidigare betesmarkerna växte igen. När gården åter har djur betas de flesta marker igen. Skogspartiet utmed Oppmannasjön har dock inte betats sedan dess. Vissa delar av den äldre åkermarken på Bäckaskog har såtts med vall och betas idag.

Under 1800-talet, då kungafamiljer nyttjade slottet som sommarbostad, hade Bäckaskog många anställda för att sköta driften av gården. När gårdsarrendet övertogs av privata lantbrukare, gårdens ägor minskade i storlek och jordbruket i stort rationaliserades minskade antal anställda på Bäckaskog. Flera byggnader revs dessutom eller fick ny funktion.

År 1993 övergick förvaltningsansvaret från Domänverket till Statens fastighetsverk. Under 2000-talet har endast mindre förändringar skett. Markerna utmed Oppmannasjön södra strand, som växte igen under 1900-talet, har röjts så att vattnet skymtas från vägen. År 2006 uppfördes ett nytt stall för köttdjur intill ladugården.

År 2015 blev de två gamla hagmarkerna Brinkhagen och Möllerödsnäs naturreservat. Här finns bland annat ett stort antal mycket gamla träd, de äldsta upp mot 140 år. Reservatet rymmer också ett stort antal skyddsvärda växter och djur, och det utgör en av norra Europas rikaste marksvamplokaler med ett 70-tal arter.

Kort beskrivning av gården och byggnader

Bäckaskogs ägor har minskat drastiskt i omfattning sedan 1800-talet. Ägorna har tidigare omfattat ett stort antal byar och stora landarealer. Den nuvarande fastigheten Bäckaskog 1:17 utgör endast en bråkdel av tidigare ägor.

Bäckaskog domineras visuellt av slottet, jordbruket är idag inte alls lika synligt. Landskapet

präglas av stora förändringar som sjösänkningarna, ombyggnaden av landsvägen och den allmänna moderniseringen och effektiviseringen inom jordbruket. Spår av det gamla landskapet syns i form av äldre trädrader, diken, rester från den gamla landsvägen och stenmurar. Många av murarna är dock dolda bakom ridåer av sly och buskar.

Åkermarken domineras av flacka och svagt kuperade åkrar som bryts upp av ett fåtal impediment. Markerna närmast strandlinjen består främst av landvinningsmark som betas eller är bevuxna med skog. Tidigare våtmarker odlas sedan omfattande dikningar och sjösänkningarna genomförts. Anläggningens norra del har ett varierat landskap med betesmarker och skog som ligger i en krans kring en centralt belägen åkermark. I söder delas markerna av landsvägen, på den östra sidan finns åkrar och på den västra sidan betesmark.

Byggnader

L356001. Slottsfyrcanten

Slottsfyrcanten består av flera olika delar, tillika de äldsta delarna av byggnadsbeståndet på Bäckaskog. Här fanns också merparten av gårdens ekonomibyggnader fram till den förvaltningsmässiga uppdelningen av gården år 1956. Hotell- och konferensverksamheten som etablerades då använder idag merparten av byggnaderna i slottsfyrcanten.

Norra tornet gränsar i öster mot den medeltida klosterkyrkan och i söder mot västra längan. Tornet har en nästan kvadratisk grundplan, är fem våningar högt och har ett tegeltäckt sadeltak. De två undre våningarna ingick i den medeltida klosterkyrkan, de övre våningarna tillkom vid ombyggnaden av slottsanläggningen ca 1640.

Den *västra längan* gränsar i norr och söder till de två tornen och även mot köksbyggnaden i södra längan. Västra längan är ca 65 meter lång, medan bredden varierar. Längans norra halva är ca nio meter bred. Södra halvan har både bredare och smalare partier med ett sexkantigt trapptorn mot borggården emellan. Fasaden mot parken är i ett liv medan borggårdsfasaden tar upp längans varierande bredder med både framspringande och indragna murpartier. Den västra längan är två våningar hög och har tegeltäckt sadeltak. Västra längan har medeltida delar, men är till största delen från 1600- och 1700-talen.

Det *södra tornet* är samtida med västra längans södra del. Tornet är uppfört under tidigt 1600-tal men har delar av medeltida murverk i bottenvåningen. Tornets nordöstra hörn är till hälften indraget i den västra längan. Tornet har en firsidig grundplan, är fyra våningar högt och har ett tegeltäckt sadeltak.

Köksbyggnaden, munkaköket, ligger i slottsfyrcantens sydvästra del och gränsar i väster till västra längan och södra tornet, och i öster till bostadsbyggnaden i södra längan. Byggnaden uppfördes redan under klostertiden som en rektangulär, murad byggnad med trappgavlar och dekorativa blinderingar i gavelröstena. Byggnadens västra del ingår i västra längans källarvåning. Delar av gavelns blinderingar kan ännu ses i södra tornets bottenvåning. Munkaköket har ingång vid borggårdens sydvästra hörn. Byggnaden har hög källare med ett högt våningsplan däröver och täcks av ett tegeltäckt sadeltak.

Kyrkan är belägen längs borggårdens norra sida, i omedelbar anslutning till norra tornet och gränsar till fähuset i öster. Byggnaden är uppförd i tegel i två våningar och har ett tegeltäckt

sadeltak. Kyrkan ingick i den medeltida klosteranläggningen och hade då även ett västparti som delvis finns kvar i det nuvarande norra tornets två nedre våningar. Dess funktion som kyrka upphörde på 1700-talet och det var också då som den breda portgenomgången på västra sidan togs upp.

Fähuset finns intill kyrkan på slottsfyrcantens norra sida. Byggnaden består av två sammanbyggda längor, den västra med något högre fasad, men med taknock i samma nivå. I bottenvåningen finns idag serveringskök och diskrum. På gamla höloftet en trappa upp finns föreläsningssal och rum för konferenser.

Logen är i likhet med slottsfyrcantens övriga ekonomibyggnader en envånings länga med sadeltak. Logen upptar större delen av slottsfyrcanten östra sida och gränsar i nordväst till fähuset och i söder till tröskhuset. Logens tak är täckt med enkupigt, maskinslaget lertegel. I norr är det valmat och sammanbyggt med fähusets norra takfall.

Norra rundeln är belägen i slottsfyrcantens nordöstra hörn och nås från logens nordöstra del. Rundeln uppfördes ursprungligen som en del av den gamla försvarsanläggningen och hade skyttegluggar i murarna. Sedan 1600-talet har byggnaden använts för djurhållning och som foderhus. Rundeln har en åttkantig planform och täcks av ett tälttak.

Tröskhuset utgör södra delen av slottsfyrcantens östra länga och är sammanbyggt med stallbyggnaden i söder och logen i norr. Den tidigare kanalen mellan Ivösjön och Oppmannasjön passerade genom Tröskhuset, vilket fortfarande syns i fasaden. Tröskhuset är en länga i en våning med sadeltak.

Södra rundeln är liksom norra rundeln en åttkantig envåningsbyggnad. Byggnaden ingick i den gamla försvarsanläggningen med skyttegluggar i murarna, men har sedan 1600-talet använts för djurhållning och som foderhus. Murarna, som är något högre än norra rundeln, är uppförda av rött tegel med svarta inslag och murade i kryssförband. Det flacka, åttasidiga tälttaket är täckt med enkupigt tegel.

Häststallet utgör östra delen av slottsfyrcantens södra länga och är liksom övriga ekonomibyggnader en envånings tegelbyggnad med tegeltäckt sadeltak. Stallet delas av ett portluder i en östlig och en västlig del. Portlidret fungerade under tidigare århundraden som infart till borggården innan vägen drogs om på 1960-talet.

Södra längans bostadsbyggnad är inrymd mellan köksbyggnaden och häststallet. Bostadsbyggnadens södra fasad uppfördes redan under 1600-talet som en fristående mur längs borggårdens södra sida. Bostadsbyggnaden är uppförd i en våning och täckt med sadeltak.

De olika byggnadsdelarna inom slottsfyrcanten är exteriört välbevarade och även interiört finns många värdefulla delar från olika tidsperioder. Byggnaderna och bevarade byggnadsdelar berättar om hela Bäckaskogs historia från klostertiden fram till dagens publika användning.

L356002. Orangeriet

Orangeriet uppfördes kring 1850, kort efter Karl XV:s tillträde på Bäckaskog. Byggnaden införlivades i den nya trädgårdsmur som uppfördes strax norr om den äldre muren. Orangeriets norra fasad utgjordes av den nya murens bågformigt dekorerade sida. Orangeriet har rivits, men den gamla grunden med murar och oregelbundet kalkstensgolv finns ännu kvar.

Orangerimuren vittnar om de satsningar som gjordes på utveckling av trädgård och park vid 1800-talets mitt.

L356003. Möllan

är en nyare korsvirkeslänga på platsen för en tidigare mölla. Vitstruken med svartmålat korsvirke, delvis klädd i vitmålad träpanel. Gavelrösten av rödmålad träpanel. Sadeltaket är belagt med enkupigt taktegel. Vita fönster och svarta dörrar.

Byggnaden har ett miljöskapande värde som en del av gårdsbilden, och är viktig för förståelsen för utformningen av tillkommande bebyggelse under 1900-talet.

L356004. Rosenstugan

Rosenstugan ett envånings trähus med fasader av rödmålad locklistpanel. Fönster med omfattningar är vitmålade. Sadeltaket är belagt med enkupigt rött taktegel. Stuprör och hängrännor i svart plåt. Byggnaden är uppförd mellan 1922 och 1940.

Byggnaden har ett miljöskapande värde som en del av gårdsbilden, och är viktig för förståelsen för utformningen av tillkommande bebyggelse under 1900-talet.

L356005. Humlestugan

Humlestugan är uppförd i vinkel mot Rosenstugan vid samma tid. Huset är klätt med faluröd locklistpanel. Vindskivor är också faluröda. Fönster med omfattningar är vitmålade. Taket är belagt med enkupigt rött taktegel. Stuprör och hängrännor i svart plåt. Samtida med Rosenstugan.

Byggnaden har ett miljöskapande värde som en del av gårdsbilden, och är viktig för förståelsen för utformningen av tillkommande bebyggelse under 1900-talet.

L356006. Vapensmedens hus

Byggnaden är uppförd som en envånings parstuga med inredd vind. Öst- och västfasaderna har båda en svartmålad pardörr med ovala fönster. Övriga snickerier är vitmålade. Huset har putsad sockel och murar i svartmålat korsvirke och rött tegel. Det valmade taket är täckt med enkupigt rött tegel. Södra gavelns ursprungliga korsvirke har senare ersatts med maskinslaget tegel i kryssförband och rödmålad lockpanel i gavelröset.

Smedjan uppfördes kring sekelskiftet 1800 som en envånings korsvirkesbyggnad med synligt tegel och valmat tak. Sannolikt användes smedjan främst för att tillverka och reparera gårdens redskap, och endast sekundärt till vapensmide namnet till trots.

Byggnaden utgör en viktig del av gårdsbilden, och för förståelsen av det dagliga livet på gården.

L356007. Karl XV:s värdshus

Byggnaden är spritputsad i ljusst gult med sadeltak belagt med enkupigt rött tegel. Den norra fasaden har en frontespis över huvudentrén. Södra fasaden har ett framskjutande gavelparti som liksom frontespisen täcks av sadeltak. Gavelsprång med konsoler och takfot är försedda med dekorativt figursågade lister i trä. Byggnadens grund av delvis synlig gråsten. Alla snickerier i ljusst grågrönt.

På en karta från 1792 - 1794 syns en ny byggnad på platsen för dagens Karl XV:s värdshus. Det är oklart om byggnaden har ersatts av en ny under Karl XV:s tid på gården, eller om värdshuset faktiskt uppfördes under 1700-talet men först under Karl XV fick funktionen som värdshus och dess namn.

Byggnaden utgör en viktig del av gårdsbilden, och för förståelsen av det dagliga livet på gården.

L356009. Bastu

Byggnaden är uppförd under 1980-talet på udden som tidigare kallades Lilla Bäckaskog. Bastun är klädd med gulmålad stående träpanel. Vitmålade vindskivor är dekorativt utskurna. Takets undersida har en vitmålad brädpanel. Byggnadens sadeltak är belagt med enkupigt taktegel. Fönster med omfattningar är vitmålade. Entrédörr i grönt med ett fönster.

Byggnaden har ett miljöskapande värde som en del av gårdsbilden, och är viktig för förståelsen för utformningen av tillkommande bebyggelse under 1900-talet.

L356010. Maskinhall

Under mitten av 1900-talet uppfördes en maskinhall som utgörs av två byggnader i vinkel. Den norra är uppförd i rött tegel. Portar i brunt liksom fönster utom ett som är vitmålat. Den södra delen är klädd med rödmålad träpanel, portar är svartmålade och fönster vitmålade. Hängrännor och stuprör i svart plåt. Det flacka sadeltaket är täckta med svartlackerad trapetskorrugerad plåt.

Maskinhallen har ett miljöskapande värde och bildar tillsammans med kringliggande byggnader en väl sammanhållen miljö. Det har också ett agrarhistoriskt värde kopplat till användning och utformning av gårdens ekonomibyggnader.

L356011. Pumphus

Under 1900-talets första hälft uppfördes ett mindre pumphus intill Maskinhallen. Byggnaden har vitputsade fasader. Sadeltaket är lagt med enkupigt rött taktegel. Hängrännor och stuprör i svart plåt. Dörr svartmålad och vindskivor vitmålade. Byggnaden saknar fönster. Gavelrösten är klädda med stående locklistpanel i falurött.

Byggnaden har ett miljöskapande värde som en del av gårdsbilden, och har ett visst värde kopplat till förståelsen för utvecklingen och moderniseringen av gården under 1900-talet.

L356012. Parkvillan

uppfördes i slutet av 1950-talet eller under de första åren på 1960-talet, troligen som arbetsbostad till anställda på gården. Byggnaden är uppförd i en våning med vitputsade murar på gavlarna och faluröd träpanel på långsidorna. Knutar är vitmålade. Sadeltaket är

belagt med taktegel. Taket har en centralt placerad skorsten och ett litet takfönster. Fönster med omfattningar och fasadindelningar är vitmålade. Dörrar är blåmålade.

Byggnaden har ett miljöskapande värde som en del av gårdsbilden, och är viktig för förståelsen för utformningen av tillkommande bebyggelse under 1900-talet.

L356013. Inspektorsbostaden

Då Vildparken anlades revs den gamla trädgårdsmästarbostaden och ersattes med en ny i anslutning till den nyanlagda köksträdgården. Den nya trädgårdsmästarbostaden, idag kallad Inspektorsbostaden, uppfördes med putsade fasader och sadeltak samt loggia med en överliggande balkong. Den har två våningar med underliggande källare. Fasader är grovt spritputsade i en ljust gul kulör. Hörnkedjor, fönsteromfattningar och bårder under takfot och gavelutsprång är slätputsade och avfärgade vita. Huvudentrén är på den västra fasaden i en öppen loggia som vilar på sex rundpelare. Loggians golv är lagd med svart skiffer. Dörrar och fönster är vitmålade. Köksdörren är modern, en gjuten betongtrappa leder upp till den. Fönster är mestadels spröjsade tvålufts med mittpost och bågar med tre rutor vardera. Sadeltaket är täckt med enkupigt maskinslaget rött taktegel med nockpannor i bruk. Skorsten i rödbrunt modernt tegel. Takfot och gavelutsprång är ljust gråmålade med figursågade konsoler. Vind- och täckskivor är vitmålade. Hängrännor och stuprör i svart plåt.

Byggnaden utgör en viktig del av gårdsbilden, och för förståelsen av det dagliga livet på gården.

L356014. Grindstugan

Grindstugan uppfördes någon gång mellan 1823 och 1883. Byggnaden är en träpanelklädd envåningsbyggnad med sadeltak. De kvarvarande kraftiga grindstolparna av kryssharnad granit vid husets sydöstra hörn vittnar om dess tidigare användning som grindvaktstuga. Grindstugan har haft olika funktioner och har också kallats portvaktstuga, chaufförsbostad, rättarbostad och ladufogdens hus. Byggnaden är idag inredd med fem hotellrum. De knuttimrade väggarna är klädda med rödmålad stående locklistpanel. Flera av knutarnas beklädnad markeras i ovankant av enkelt fasade lister och i nederkant med triangulärt avslut. Vid en renovering 1978 förseddes stugan med en ny trappa. Dörren är blåmålad lika Arrendatorsbostaden. Fönster är vitmålade moderna tvålufts med spröjs. Taket är belagt med rött enkupigt maskinslaget taktegel. På det norra takfallet finns en skorsten. Vindskivor är vita och takfotsbrädor rödmålade. Hängrännor och stuprör i svart plåt.

Byggnaden utgör en viktig del av gårdsbilden, och för förståelsen av det dagliga livet på gården.

L356015. Uthus vid Grindstugan

Intill Grindstugan uppfördes ett uthus med vedbod, gris- och hönshus. Byggnadens östra fasad är murad i sten och tegel och avfärgad vit. Resterande väggar har timrad stomme som är klädd med rödmålad locklistpanel. Dörrar liksom vindskivor är svartmålade. Spröjsade fönster är vitmålade.

Byggnaden utgör en viktig del av gårdsbilden, och för förståelsen av det dagliga livet på gården.

L356016. Jordkällare (Potatiskällaren)

Byggnaden uppfördes troligen kring sekelskiftet år 1800. Potatiskällaren är uppförd i gråsten med vitkalkad fasad i en sydslutning. Byggnadens norra del går in i den högre terrängen bakom. Gavelröstets nedre del markeras av en profilerad gesims. Långsidorna har vid något tillfälle rasat och är delvis återuppbyggda i modern tid. Byggnaden har en centralt placerad panelklädd dörr i ett slaget valv. Ovanför finns en halvcirkelformad fönsterkarm som saknar båge och glas. Vindskivor, takfotsbrädor och snickerier i brunt. Potatiskällaren har en modern takkonstruktion täckt med enkupigt tegel. Även interiört är väggarna vitkalkade.

Potatiskällaren skapar tillsammans med övrig bebyggelse en sammanhållen helhetsmiljö och tydliggör levnadsbetingelserna på gården.

L356017. Ishus (Iskällaren)

Iskällaren är en rund byggnad i gråsten och tegel med vitkalkad fasad och konformat tak klätt med svart asfaltspapp. Troligen hade byggnaden ursprungligen stråtak. Invändigt finns en öppning till det murade källarutrymmet som har väggar i rött tegel i förband. Iskällaren har jordgolv och en enklare svartmålad trädörr, tidigare har det även funnits en innerdörr. Byggnaden saknar fönster.

Beskrivningen till kartan från 1697 nämner Iskällaren och det är högst troligt att den fanns redan under 1600-talet.

Iskällaren har ett högt egenvärde som en av de allra äldsta byggnaderna på Bäckaskog. Byggnaden berättar även om levnadsbetingelser genom århundradena.

L610001. Köttdjursstall

2006 uppfördes ett nytt stall för köttdjur intill ladugården. Byggnaden är utförd i prefabricerade betongelement med putsad fasad i ljus grått. Gavlar är klädda med faluröd panel med stående läkt. Stallet har sadeltak av sinuskorrugerad fibercement och ljusinsläpp i nock. Svarta fönster med spröjs och vita släta omfattningar. Gavlarna har portar, mellan dessa finns en mittgång med bås på bägge sidor.

Byggnaden har ett miljöskapande värde och bildar tillsammans med den närliggande maskinhallen en väl sammanhållen miljö. Den har också ett agrarhistoriskt värde kopplat till användning och utformning av gårdens ekonomibygnader som tydligt visar på den skalförändring som skedde inom jordbruket vid byggnadstiden.

L610002. Arrendatorsbostad/Fd mejeri

Dagens arrendatorsbostad utgörs förutom av Mejeriet av en timrad vinkelbyggnad. Byggnaden uppfördes kring mitten av 1800-talet, troligen som arbetarbostad.

Timmerbyggnaden är klädd med locklistpanel med fallande bredd. Svartmålad grund av putsade, grovhuggna fältstenar. Knutar och mittstycken är dekorerade med knutlådor och stiliserade kapital. Ovanför hörnkapitälerna på gavelröstena finns klassiskt formade halvgesimsar. Vindskivorna är dekorerade med infälld hålkärllist. Panel, knutar och vindskivor är målade med röd täcklasyr. Sin nuvarande yttre utformning, med klassiska detaljer kan byggnaden ha fått i ett senare skede. Det brutna sadeltaket är belagt med enkupigt taktegel. Två oputsade, symmetriskt placerade skorstenar kröner taknocken. Byggnaden har spröjsade fönster med sex rutor på bottenvåningen. På ovanvåningen spröjsade fönster med fyra rutor. På södra takfallet återfinns tre lunettfönster. Gavelröstena

kröns av vardera ett ursprungligt lunettfönster. Resterande fönster byttes ut 1975 - 1976. Alla fönster och foder är vitmålade. Byggnaden har en dörr centralt placerad på söderfasaden och en liten sidoingång mot Mejeriet på östra fasaden. Ytterdörrar är målade i ljusblått.

Arrendatorsbostaden har ett miljöskapande värde och utgör som ett karaktärsskapande element i gårdsmiljön en viktig del för upplevelsen och förståelsen av den tidigare anläggningen. Ett pedagogiskt värde finns också gällande byggnadens användning som statarbostad.

L610003. Förrådsbyggnad vid Arrendatorsbostaden

Byggnaden är uppförd i korsvirke med tegelfyllnad och träpanel. Grunden består av tuktad fältsten och betong. Fasader är klädda med faluröd locklistpanel. Knutarna är markerade och krönta med stiliserade kapitäl och gesims. Huset har svartmålade dörrar av trä. Även vindskivor är svartmålade. Fönster, spröjsade med sekelskiftesbeslag, och foder är vitmålade. Intill en dörr på västra fasaden finns ett fönster med tre rutor, resterande fönster har tolv rutor. Alla förråds- och avträdesdörrar är försedda med överljusfönster med tre eller fyra glas vardera. Sadeltaket är täckt med enkupigt rött taktegel. Oputsad skorsten i tegel med en bred dekorativ krönlist. I brygghuset finns en murstock med igenmurad bakugn. Mellan vedbodarna finns enkla, nockhöga galleravgränsningar av träribbor. Takkonstruktionen är öppen. Innerväggar är målade med limfärg. Enkla snickeriinredningar som fack och sittpinnar i hönshus är bevarade. Även inredningen med spiltor är bevarad.

Uthuset har ett egenvärde som en välbevarad och representativ byggnad där planlösning och till viss del även äldre inredning bevarats. Uthuset har också ett högt miljöskapande värde och utgör som ett karaktärsskapande element i gårdsmiljön en viktig del för upplevelsen och förståelsen av den tidigare anläggningen.

L610004. Maskinhall (f.d. ladugård)

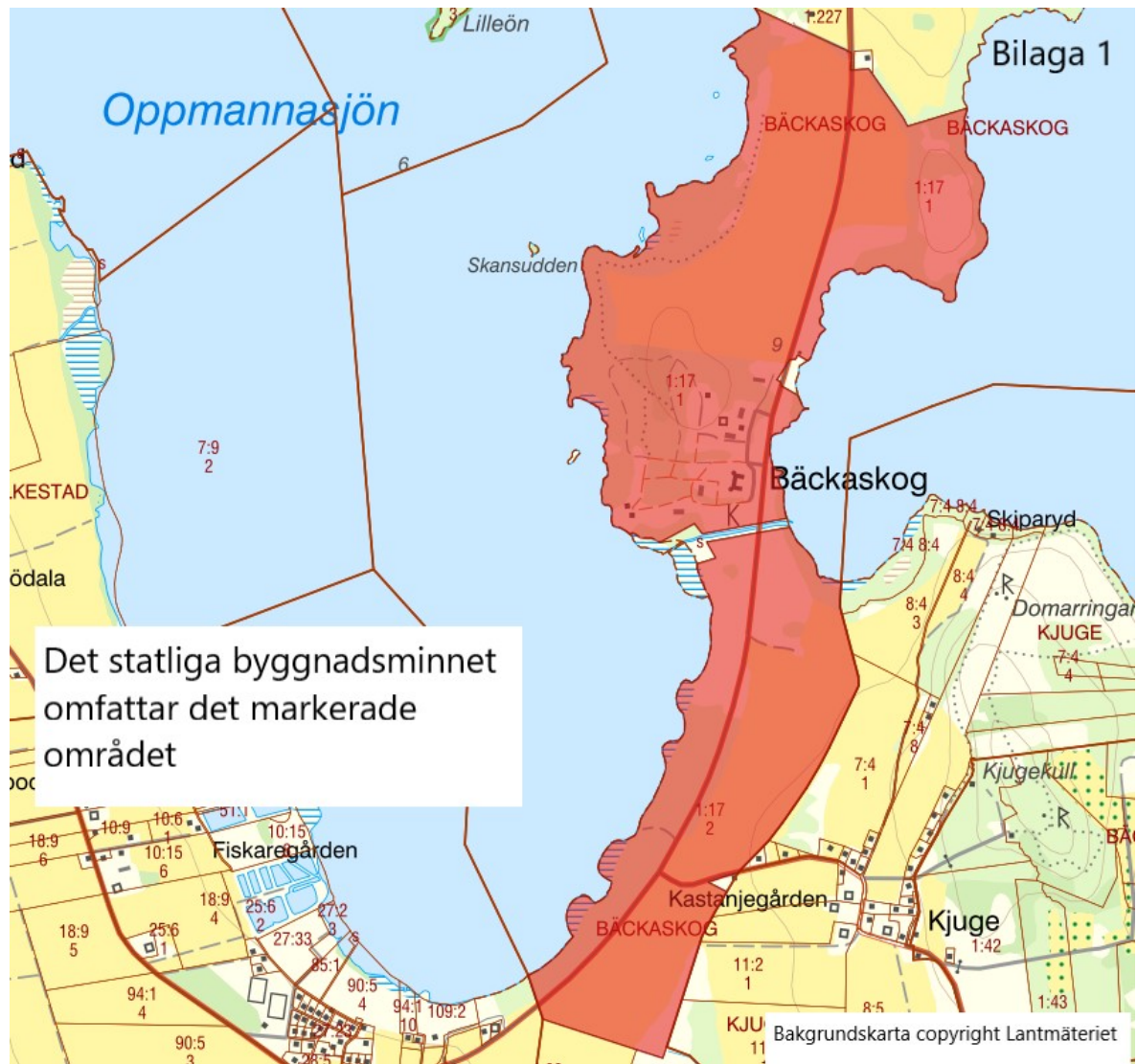
1992 uppfördes en ny ladugård, senare ändrad till maskinhall. Byggnaden är uppförd i trä, stål och prefabricerade betongelement. Sadeltaket är belagt med svartlackerad trapetskorrugerad plåt. Ladugårdens portar är i svartmålad plåt. Flera av dem är skjutbara. Fönster i svart med vita omfattningar. Fasaden är klädd med faluröd locklistpanel. Byggnadens knutar är vita. Grunden består av omålad betong.

Byggnaden har ett miljöskapande värde och bildar tillsammans med köttdjursstallet en väl sammanhållen miljö. Den har också ett agrarhistoriskt värde kopplat till användning och utformning av gårdens ekonomibyggnader som tydligt visar på den skalförändring som skedde inom jordbruket vid byggnadstiden.

L610005. Loge och verkstad

Logen uppfördes 1917 som en timrad byggnad med sadeltak och öppen takkonstruktion. Grund av fogad tuktad fältsten. Nedre delen av fasaden är klädd med rödmålad liggande panel av råspont, övre delen är klädd med locklistpanel. Knutar och portomfattningar är vitmålade. Portar är svarta, porten på östra gaveln är skjutbar. Under taket finns en travers av dressinmodell. Taket har sinuskorrigerad plåt ovan äldre träspån. Byggnaden rymde ursprungligen flera olika funktioner som förvaring av maskiner, spannmål, hö och halm. Logen är sammanbyggd med en verkstad i vinkel mot norr. Verkstaden har timmerstomme med rödmålad locklistpanel och plåttak lika logen.

Logen har ett miljöskapande värde och bildar tillsammans med kringliggande byggnader en väl sammanhållen miljö. Det har också ett agrarhistoriskt värde kopplat till användning och utformning av gårdens ekonomibyggnader. Logen är välbevarad med flera detaljer som berättar om äldre teknik och arbetssätt inom jordbruket.

Bilaga 1. Det statliga byggnadsminnet omfattar rödmarkerat område.

Bilaga 2. Karta med de byggnader som ingår i byggnadsminnet markerade.